

ZORAN PONGRAŠIĆ

**MAMA JE
KRIVA ZA SVE**

Laguna

Text Copyright © 1999 Zoran Pongračić

Illustration Copyright © 1999 Davor Pavelić

Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ani, Emi, Ireni, Almi

SADRŽAJ

Sve je počelo ovako	9
Brrrrr!	19
Servis za kompjutere	24
Ožiljak i Brada	31
Zatočenik	36
Sam u kući	40
Taša i Maša.	46
Halo, ima li koga?	53
Sumnja	59
Na stepeništu	64
Kad misli odlutaju	69
Spasilačka služba	76
Imam ideju.	80
Akcija.	86
Na straži	92
Drugi put po nosu	95
Muke lopovske struke	99
Javni red i mir	103

Zavrzlama	108
Sve je dobro što se dobro svrši.	114
Poziv na igranku	119
Na kraju...	123
Rečnik	127
Beleška o piscu	130
Beleška o ilustratoru	131

SVE JE POČELO OVAKO

Stanom se prolomio urlik.

– Borislave!

Ne, to nije bio Tarzan. Bila je to mama.

Bora je zavukao glavu pod jastuk.

„Ne čujem te, mama“, promrmljao je njegov pospani mozak. „Ne mogu da te čujem. Ne želim da te čujem. Želim da spavam. Spavam, spavam, spavam...“

– Borislave!!!

Bora navuče jastuk preko glave.

„Možeš da se dereš koliko god hoćeš“, rekao je njegov mozak, „ali meni se spava.“

– Borislave!!!

„Meni se spava. Meni se tako spava“, šaptao je mozak. „Meni se tako... jako spava. Meni se tako... strašno jako spava. Meni se tako užasno... strašno... jako... spava...“

– Borislave!!!

„O, neee!“

Tri i po minuta kasnije mama je poput kamikaze uletela u Borinu sobu, uopšte se ne obazirući na to što je na vratima ogromnim crvenim slovima pisalo ZABRANJEN ULAZ SVIMA, a ispod je hemijskom olovkom dopisano A POSEBNO MAMI.

–Borislave! – viknula je mama još jednom veoma glasno, iako je tada već stajala tik pored kreveta, otprilike pola metra od Borinog levog uva.

„Ako i dalje nastavim da spavam“, pomislio je Borin mozak dok mu je u ušima zvonilo kao u hramu „probudiću se sasvim gluv.“

„Ugušiću se ispod ovog jastuka“, pomislio je Bora, maknuo jastuk s glave i otvorio oči.

Prvo što je ugledao bio je beli radni mantil ispred njegovog nosa. Đavola beli. Beo je bio nekad. Davno. Sada je bio umrljan temperama, kredama, grafitom, vodenim i pastelnim bojama, glinamolom, lepkom, kolaž papirom, a najviše uljanim bojama. Sasvim sigurno nije postojala ni jedna jedina boja na celom svetu, osim možda bele, a da se nije nalazila na tom *belom* radnom mantilu.

„Od svih majki na zemaljskoj kugli baš mene je morala da rodi slikarka“, pomislio je Bora i užasnut prizorom zatvorio oči.

Istoga trena uključio se mamin glas:

– Borislave, diži se! Zakasnićeš u školu!

„Mrzim školu“, zaključio je u sebi Bora žmureći.

– Hajde, ustani, srećo mamina – rekla je mama, najednom neočekivano blago.

Sela je na ivicu kreveta i pomilovala sina po kosi.

– Još samo pet dana, a onda je zimski raspust. Moći ćeš da spavaš do mile volje.

„Ali meni se do mile volje spava sada. Kad dođe zimski raspust uopšte mi se neće spavati“, pomislio je Bora.

Mama, naravno, nije mogla da ga čuje jer nije znala da čita misli.

– Kad bih bar ja sebi mogla da priuštim malo odmora, a ne ovako. Zbog ove izložbe radim dan i noć. I stalno se bojim da neću stići.

„Ko ti je kriv kad radiš sličurine od tri metra! Kad bi slikala razglednice, brže bi bila gotova. I verovatno bismo imali više novca.“

– Uskoro neću znati ni koji je dan u nedelji – promrmljala je mama više za sebe.

Ponovo je nežno pomilovala Boru po kosi. Njemu je to, istina, godilo i na trenutak mu je bilo krivo što nema četiri godine manje, ili bar tri, pa da se prepusti uživanju, ali kada čovek ima punih jedanaest, tako nešto sebi ne sme da dopusti. Zbog toga je skupio svu svoju volju i ponovo otvorio oči.

– Mama, sto puta sam ti rekao da ne smeš da me maziš! Nisam više beba! – rekao je i odgurnuo joj ruku.

– Dobro jutro, sine! – nasmešila se mama.

– I kad ćeš već jednom naučiti da ne ulaziš u moju sobu?!

– Kad ne budem morala da te budim svakog jutra.

– Pa, ne moraš da me budiš. Neće škola propasti ako jedanput zakasnim. Ili dvaput. Ili nekoliko puta.

– Ili svakog dana?

– Što da ne? – Bora se uspravio u krevetu ponesen onim što mu je tog trenutka palo na pamet. – Zamisli kada bi ukinuli samo taj prvi čas, sve bi bilo bolje. Učitelji bi se bolje naspavali, pa bi bili raspoloženiiji, pa bi nam davali bolje ocene, pa bi cela škola imala bolji uspeh, a učenici bi...

– Dobro, dobro – prekinula ga je mama. – Shvatila sam šta želiš da kažeš. Idem da ti spremim doručak, a ti pravo u kupatilo.

– Zar opet?!

– Molim? – Mama je zastala na vratima.

– Umio sam se juče. Još sam čist! – objasnio je Bora sležući ramenima. – Zar moram da se umivam baš svakog jutra?

– Da bi se razbudio – odgovorila je mama.

– Ali ja sam već budan – pokušao je da je uveri.

Mama ga je pogledala pravo u oči. Pri tom je nakrivila glavu prvo na jednu, a potom na drugu stranu.

– Nisi sasvim – rekla je zatim i krenula prema kuhinji pre nego što je Bora uspeo ponovo da otvori usta.

Nije mu preostalo ništa drugo nego da krene da se umije. Mrmljajući nešto, polako se vukao prema kupatilu. Sve i da je hteo, nije mogao sporije da hoda.

„Ona bi bila najsrećnija da spavam u kadi punoj vode“, mrmljao je sebi u bradu. „Tada bih non-stop bio umiven.“

– I operi zube – doviknula je mama za njim.

– Zube? – zaprepastio se Bora. – Pa još nisam ništa jeo! Zar ne znaš da se zubi peru *posle* jela?

– Dobro da si me podsetio – čulo se iz kuhinje. Opraćeš ih još jednom *nakon* doručka.

– Borislave, sine! – viknula je mama u trenutka kada se Bora upravo spremao da zadrema stojeći pored lavaboa s četkicom za zube u jednoj i pastom za zube u drugoj ruci.

Bora se trgao.

– Molim, mama?

– Nisi valjda zaspao u tom kupatilu?

Da je viknula samo sekundu kasnije, bila bi u pravu.

„Kad bih bar imao četiri ruke“, razmišljao je. „Mogao bih prstima da pridržavam kapke dok perem zube.“

A s tim njegovim kopcima stvarno nešto nije bilo u redu, kao da su bili izrađeni od kamena. Svakog jutra ista priča; morao je da uloži nadljudski napor da bi oči držao koliko-toliko otvorenim.

– Umij se hladnom vodom da se razbudiš – oglasila se opet mama.

„Hladnom vodom?“, zgrozio se Bora. „Ne pada mi na pamet.“

– Već sam se dva puta umio! – viknuo je prema vratima kupatila.

Istoga trena vrata su se otvorila i kroz njih je provirila mamina glava.

– Umij se još jednom i brzo za sto!

– Može toplom?

Bora je sedeo za stolom u kuhinji, doručkovao je podgrejane ostatke sinoćne večere i s užasom gledao oko sebe. Kuhinjski elementi, svi do jednog, bili su obojeni u različite nijanse zelene, od svetlozelenog frižidera, preko srednjezelene sudopere, do najtamnijezelenih visećih ormarića. Čak je i bojler bio nešto kao zelen, iako je njegov emajlirani stomak odbijao da primi tempere, pa je mama morala da ga popraska lakom za automobile.

„Mamina zelena faza“, uzdahnuo je u sebi. „Ova joj je do sada najgora. Sigurno gora od *plave*, koja bar nije dugo trajala. Gora je čak i od kasnije *smeđe*, bar što se estetskog utiska tiče. Ono drugo...“

Borine misli otplovile su u jedno letnje veče, tamo negde pretprošle godine, kada je mama utrčala u stan.

– Ceo dan sam sedela na klupi u parku i gledala nebo! – rekla je ushićeno.

– Je li? – javio se tata, koji je celog tog istog dana bio i tata i mama umesto mame jer je morao da ide u prodavnicu, i na pijacu, i da skuva ručak, i da opere sudove, i da raširi veš da se suši, i da pogleda seriju na televiziji, i da se javlja na telefon.

Zatim je pogledao prema mami preko gornje ivice novina koje je, domaločas neprimećeno, čitao.

– To nebo je tako veliko – objasnila je mama šireći ruke da što bolje opiše svu njegovu veličinu. – I tako, tako plavo!

– Je li? – oglasio se tata još jednom, pa se ponovo vratio novinama, koje su bile jedini dokaz da on ipak nije mama.

– Nebo je nešto najljepše što se čoveku može dogoditi!
– zaključila je mama na kraju i krenula prema drvenom sanduku u kome je držala svoje boje.

Već ujutru sva prozorska stakla u stanu bila su oslikana plavo, a na svakom od njih žutelo se po jedno veliko, okruglo sunce.

– I? – pitala je mama, čije je lice sijalo jače od bilo kog sunca. – Kako vam se čini?

– Pa – rekao je tata, a zatim krenuo prema kuhinji, koja još nije bila zelena, da stavi vodu za kafu.

– Meni se čini da je malo previše tih sunaca – odgovorio je Bora posle kraćeg proučavanja svih prozora. – A i nekako je mračno u stanu.

I stvarno, zbog oslikanih prozora dnevno svetlo nije imalo nikakve šanse da uđe, pa su celog dana morale da budu upaljene sijalice. Idućeg jutra došla je komšinica Milica sa svojim *Čento gradi* i oprala maminu plavu fazu.

Sledeća po redu bila je ružičasta faza.

– Želim bebu – rekla je mama jednog od tih dana, dok je tata sam peglao svoje košulje i u isto vreme kuvao ručak za sledeći dan.

– Jednu malu, malecnu, slatku bebicu – objasnila je mama, a zatim dodala: – Ružičastu!

Tata je načas ostavio peglu u uspravnom položaju, on je uvek pazio na takve stvari, a onda je ozbiljno pogledao mamu, pa Boru, koji je sve to slušao na pola uva, pa opet mamu.

– Slušaj, Branka. Ja već imam dvoje dece kojima sam i otac i majka – rekao je naglasivši ono „dvoje“, tako da se Bora zbunjeno osvrnuo oko sebe.

Nekoliko dana kasnije, dok je birao košulju za posao, tata je s užasom utvrdio da je na svakoj naslikana po jedna ružičasta beba. Da su se te bebe nalazile na leđima, možda se ništa ne bi dogodilo, jer je tata preko košulje uvek nosio sako, ali one su, sve do jedne, bile s prednje strane, tako u visini stomaka.

Tata je neko vreme samo stajao i zurio ispred sebe, a zatim je bez reči navukao sako preko potkošulje i otišao na posao.

Sledeće jeseni, u maminoj smeđoj fazi, tata je otišao zauvek.

Tih dana, prisećao se Bora, mama je slikala uzorane njive smeđe boje, iznad kojih su letele nekakve smeđe ptičurine, zatim ogolelo drveće, naravno smeđe, smeđe kuće u daljini sa smeđim otvorima umesto prozora i vrata, livade prepune smeđe trave po kojima su pasle, pogađate već, smeđe ovce, dok su pastiri koji su kao čuvali te ovce, i sami sasvim smeđi, dizali glave i gledali gore, u smeđe nebo prepuno tamnosmeđih oblaka.

Bori se te slike nisu nimalo sviđale. Bile su mu nekako previše – smeđe.

Otada su prošle pune dve godine. Mama je u međuvremenu menjala svoje faze, ali tatu nije uspela da vrati.

„Jedino u čemu je uspela to je da je mene počela da *vaspitava onako kako treba*“, pomislio je Bora ironično.

Površina kakaa u šoljici koju je držao u ruci neprestano se mreškala stvarajući različite slike u dve nijanse. Prvo je poprimila oblik Afrike, malo kasnije Severne Amerike, ili je to možda bila Južna, a još kasnije nekog kontinenta koji do sada uopšte nije otkriven.

„Kako je ovaj svet veliki!“, razmišljao je Bora zureći u kaka. „Toliko različitih mesta ima u njemu. I tajanstvenih. I opasnih... I...“ Nije mogao da se seti kakvih još.

– Brže jedi! – začuo se mamin glas iz dnevne sobe, pretvorene u slikarski atelje. – Zakasnićeš u školu!

„U svakom slučaju, bezbroj puta zanimljivijih od moje škole“, zaključio je Bora i otpio jedan veliki gutljaj sveta.

– Jesi li stavio u torbu sve što ti je potrebno? – javila se opet mama.

„Nije mi jasno kako joj uspeva da priča i slika u isto vreme?“, čudio se Bora.

– Jesam, mama.

– Jesi li uzeo sendvič?

– Jesam, mama.

– I salvetu?

– Jesam, mama.

– I čistu maramicu?!

– I čistu maramicu.

– Dobro. A sad požuri!

„Zaboravila je da pita za papuče“, nacerio se Bora.

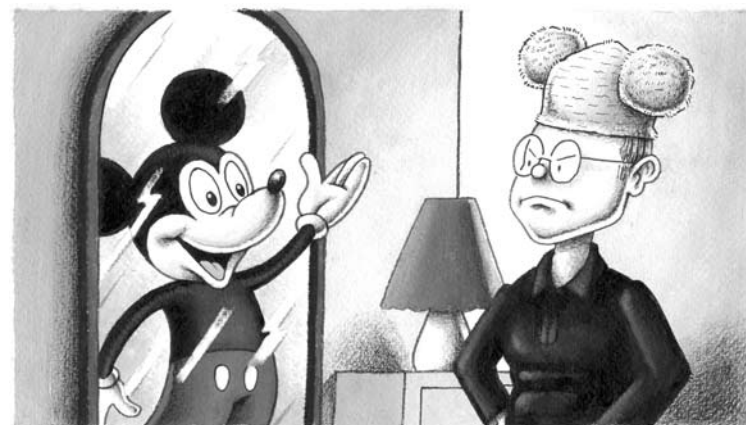
Trenutak kasnije mama je uletela u kuhinju s četkicom u ruci.

– Nisi valjda zaboravio papuče?

– Zakasnićeš u školu! – ponovila je mama valjda stoti put dok se Bora mučio da veže cipele.

– Pa nije mi škola nakraj sveta, već odmah tu, iza ugla. Ne treba mi više od pet minuta, čak i da hodam unatraske. I na jednoj nozi. I žmureći. I začepljenih ušiju.

– Uzmi kapu, opet pada sneg – rekla je mama držeći kapu koju mu je sama isplela u jednoj od svojih prelaznih faza.

Bila je to, blago rečeno, neobična kapa. Bila je šarena, ali ne kao druge šarene kape. Ova je bila šarenija od najšarenijeg šarenog koje se uopšte dalo zamisliti. Mama ju je isplela od valjda najmanje milion različitih vuna, vunica, končića i kojekakvih kanapčića. Bila je to toliko šarena kapa da je Boru spopadala muka svaki put kada bi je pogledao. A što je najgore, imala je *dve bombice!*

„Nisam mogla da se odlučim od čega da napravim bombicu, pa sam napravila dve, od svega što sam imala. Zar to nije zgodno?“, objasnila je mama kada ju je završila.

Bora je s gađenjem zaškiljio prema kapi.

– Ja bih neku drugu – molećivo je rekao.

– A šta ovoj nedostaje? – začudila se mama, vrteći kapu u rukama.

„Šta joj nedostaje?!“, zgrozio se Bora. „Ništa, osim što izgleda kao ovaj prsluk na meni, i košulja, i pantalone, i jakna, i sve ostalo što je mama sama sašila. Izgledam tačno kao njene slikarije. Ona nema pojma da odeća može i da se kupi.“

– Kad bih počeo da nabrajam šta sve nedostaje toj kapi, ne bih završio do prekosutra – odgovorio je namrgođeno.

– Šta hoćeš time da kažeš? – upitala ga je mama, pogledavši ga na onaj poseban način.

– Hoću da kažem da ta kapa nije normalna! – odbrusio je Bora. – Eto šta hoću da kažem. I nikad ne znam kako da okrenem te glupe bombice! Ako ih stavim sa strane, izgledam kao šareni Miki Maus, a ako okrenem jednu napred, a drugu pozadi, izgledam – *nikako*. Ta kapa je glupa!

– Molim? – mami se učinilo da nije dobro razumela.

– Glupa je – ponovio je Bora. – To je najgluplja kapa na celom svetu! Naj-naj-naj-naj-najgluplja!

– Borislave, ne budi prost! – prekinula ga je mama. – Ova kapa je umetničko delo. Unikat. Mnogi bi bili srećni da mogu da imaju takve stvari.

„Ubiću se od sreće!“, pomislio je Bora, pa istrgnuo kapu iz maminih ruku i brzo je ugurao u džep jakne.

– Stavi je na glavu! – zapovedila je mama. – Samo bi mi još trebalo da dobiješ upalu pluća, ili šta se već dobije kada se ide bez kape. Jesi li me razumeo, Borislave?!

– Jesam, mama. Dobro, mama. Staviću je, mama. Ne brini, mama – ponavljao je Bora zakopčavajući jaknu.

Mama je zadovoljno klimala glavom, iako joj se činilo da bi još nešto trebalo da kaže.

– I pazi da ne zakasniš kući! – setila se.

– Ali mama, pa još nisam ni otišao!

BRRRRR!

„Brrrrr!“, bilo je prvo što je Bora pomislio izašavši na ulicu.

Prema njegovoj proceni, temperatura vazduha bila je najmanje pedeset stepeni ispod nule. Možda i celih sto!

Drugo na šta je pomislio bila je ona jedinica iz matematike, koju još nije prijavio mami jer se stalno nadao da će je popraviti do kraja polugodišta. Ali kako je sada izgledalo, šanse su bile male, svakim danom sve manje.

„Uh“, uzdahnuo je Bora. „Kad mama ugleda keca u knjižici, pošizeće skroz-naskroz!“

Zatim je pomislio na školsku igranku koja će se održati na Badnji dan. Dogovor je bio da dečaci pozovu devojčice.

„Ništa lakše, pod uslovom da imaš žensku“, zaključio je Bora.

A on je nije imao.

Ni izdaleka.

Nije imao nikoga ko bi se mogao nazvati makar približno tom pojmu. Recimo, polucura. Ili bar četvrtcure. Nažalost, ništa. A zašto je to tako, to niko ne zna. A najmanje Bora. Iako je ponekad za sve okrivljivao mamu i tatu. Mamu, zato što uopšte nije kao sve druge mame na ovom svetu, a tatu zato što ga više nije imao. To jest, imao ga je, ali je on na

nekom drugom mestu. A od tate koji je na drugom mestu nema baš neke velike koristi.

„Kad bih bar slomio nogu“, pomislio je. „Ne bih morao na tu glupu igranku. S druge strane, još gluplje je imati gips za vreme zimskog raspusta.“

Zabavljen takvim teškim mislima, u savršenom ritmu cvotokanja od hladnoće, Bora je primetio da na ulici nema uobičajene jutarnje gužve.

Doduše, ulica se nije baš najbolje videla jer je padao gust i debeo sneg, kao da je neko tamo gore već napravio grudve. Drugim rečima, pahuljice uopšte nisu ličile na pahuljice. Više bi im pristajao naziv pahuljetine. Ili, možda, pahuljčine.

„Ne vidi se ni prst pred nosom“, zaključio je Bora.

Zatim je, za svaki slučaj, podigao ruku i ispružio kažiprst uvis. Ipak je mogao da ga vidi.

„Ne vidi se ništa *osim* prsta pred nosom“, promenio je zaključak.

„Možda bi bilo najbolje da se lepo vratim kući“, pomislio je potom. „Mami bih mogao da kažem da zbog ove mećave nisam uspeo da pronađem školu. Ili da sam od užasne hladnoće počeo da se ledim, pa da sam se uplašio da bih, ako nastavim dalje, mogao skroz da se zaledim. I tako sleđen umrem. Onda bi me prekrilo sneg, pa niko ne bi mogao da me pronađe sve tamo do proleća, a tada bi bilo prekasno.“

Istina je bila da Bora nije voleo školu. Još je veća istina da nije voleo svoj razred. Zapravo, najveća istina je ta da nije voleo ostale učenike iz svog razreda zato što, kako je bio uveren, oni nisu voleli njega.

Stalno su ga zafrkavali. Zbog svega. Prvo, zbog odeće. Što je najgore od svega, Bora je znao da su potpuno u pravu. Ni sam sebe nije mogao da posmatra u ogledalu duže od dve

sekunde, a i toliko samo kada bi se usredsredio dovoljno jako da ga ne spopadne muka. Za to je bila kriva mama, koja je tvrdila da je kupovna odeća sasvim nemaštovita i da ona sve zna da sašije sto puta bolje od bilo koje fabrike. Tako je i sada na sebi imao ljubičastu košulju po kojoj su bile našivene zvezdice i pantalone cvetnog dezena. A o kapi sa dva bombice da se i ne govori.

„Izgledam kao klovn“, pomislio je Bora. „Ne, ne izgledam, ja *jesam* klovn. Moram da kažem mami da mi sašije i nos!“

Drugo, zafrkavali su ga zbog imena, to jest prezimena. Bilo je dovoljno jedno jedino polugodište pa da Borislav Kon postane Borislav Konj, ili skraćeno Bora Konj, ili još kraće, samo Konj. Naravno, i za to je bila kriva mama. Naime, dok je tata bio tu, svi skupa su se prezivali, sasvim obično, Mažuranić. Kada je tata otišao, mama je rekla:

– Ako nemaš oca, ne treba ti ni njegovo prezime.

Od tada su se njih dvoje prezivali Kon, mama ponovo jer je to bilo njeno devojačko prezime, a Bora prvi put u životu.

– Meni se više sviđa Mažuranić – bunio se on. – Kon, kakvo je to uopšte prezime u kojem jedva da imaju tri slova?

Mama mu je objasnila da se tako prezivao njen praded, koji je rođen negde daleko, daleko, čak tamo u neakvoj Mađarskoj. A kada se pre mnogo godina preselio ovamo, doneo je i to svoje prezime sa sobom.

– Zar smo mi sad Mađari? – čudio se Bora.

No, najgore je bilo ono treće. Zafrkavali su ga zato što više nije imao tatu! Kao da je on kriv za to. Kao da je tata otišao zbog njega? Ili možda jeste? Možda Bora nije bio onakav sin kakvog je tata želeo? O tome nije voleo ni da razmišlja. U svakom slučaju, bio je jedini učenik u celom razredu koga je

vlastiti otac *napustio*. Tihomir takođe nije imao tatu, ali ga niko zbog toga nije zafrkavao jer je njegov poginuo u ratu. A Borin je otišao živ i zdrav!

I baš kad je odlučio da se vrati kući, našao se pred školom.

Tu je, zbunjen, zastao.

„Šta je sad ovo?“, začudio se. „Gde su svi ostali?“

Pred školom nije bilo ni žive duše, ako se ne računa jedan zeleni kombi, nepropisno parkiran tačno na pešačkom prelazu.

„Joj, pa ja sam zakasnio!“, uspaničio se Bora, pa ubrzao prema ulazu.

Usput je pogledao na svoj ručni sat. Sat je pokazivao tek pet do osam.

„Nemam ga ni mesec dana, a već kasni. Šta se drugo i moglo očekivati od sata koji je kupljen u prodavnici 'sve za 85 dinara'? Najgore od svega je kad ti rođena majka poklanja škart robu“, zaključio je Bora, trenutak pre nego što je lupio nosom o školska vrata.

„Zaključano, sigurno neki novi Lopatin štos“, pomislio je, trljajući nos. „Novi direktor, nove ideje. Kladim se da sad čuči s druge strane i čeka da pozvonim. Ha, da ne bi! Duže sam ja u ovoj školi od njega.“

To je bila živa istina. Gospodin Eugen Lopatić bio je već šesti direktor u poslednjih pet i po godina, koliko je Bora išao u školu, a svim silama se trudio da bude najstroži do sada. Zabranio je sve što se moglo zabraniti. Zabranio je trčanje po školskim hodnicima. Čak i kad moraš u WC, i to strašno moraš, morao si da *hodaš*. A i zabranio je zadržavanje u WC-u duže nego što je potrebno. To je najviše pogodilo pušače, kojima je bio *potreban* ceo odmor da na miru popuše cigaretu, a o mukama šmrkača da se i ne govori.

„Direktori se menjaju, a ja trajem“, promrmljao je Bora, pa potrčao iza ugla, oko sale za fizičko, sve do kotlarnice.

Tu su bila još jedna vrata. Bora je sa obe ruke pritisnuo kvaku, gurnuo dva puta ramenom i vrata su se otvorila.

„Eto, nisam ni ja od juče!“, zadovoljno je pomislio i ušunjao se u školu.